

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет міжнародних відносин,
політології та соціології
Кафедра політології

ПАРТІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Ступінь вищої освіти	перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма:	052 «Політологія»
Обсяг	Кількість кредитів: 3 (90 годин)
Мова викладання:	українська
Рік навчання:	1 (перший)
Семестр:	2 (другий)
Дні, час, місце	За розкладом занять: Платформа Zoom, підключитися: https://us04web.zoom.us/j/72119011904?pwd=AdFUmERkzuevN3WxNgwZlMgmAE1bv6.1 Ідентифікатор конференції: 721 1901 1904 Код доступу: 5E86w2
Викладач	Коч Світлана Вадимівна - д. політ. н., професор кафедри політології
Контактний телефон	067 486 2096
E-mail	svetlana.v.koch@gmail.com
Кафедра	політології
Консультації	За розкладом консультацій викладачів кафедри; У дні проведення практичних, лекційних занять; Онлайн-консультації. Платформа zoom.
Комунікація	очні зустрічі, месенджери та електронну пошту

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Місце дисципліни в освітній програмі: включена до переліку обов'язкових освітніх компонентів (ОК) освітньо-професійної програми (ОПП) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 – «Політологія». Цикл фахової та практичної підготовки. КОД дисципліни в ОПП «Політологія» - ОК16. *Пререквізити:* Вступ до фаху; Теорія та практики конституціоналізму: порівняльний аналіз; Теорія партій та партійних

систем. *Постреквізити*: Взаємодія з органами державної влади. Вибори та виборчі системи: компаративний аналіз.

Предмет навчальної дисципліни: Вивчення особливостей формування партійно-політичної системи в Україні. Вивчення політичних партій України як політико-правового явища, категорій і інституту. Процес формування конкурентної плюралістичної системи, з перетворенням політичних партій в структурні елементи механізму організації та виконання влади.

Мета: вивчення історії становлення політичних партій та політико-правових основ їх функціонування, опанування здобувачами вищої освіти ключових чинників розвитку партійно-політичних систем в умовах трансформації політичного простору та інститутів, що забезпечують взаємодію громадянського суспільства та державної влади.

Завданнями дисципліни є сформування у студентів теоретико-методологічну та емпіричну базу, щодо закономірностей виникнення та розвитку політичних партій та трансформації партійної системи України в сучасних умовах функціонування політичного простору. **Отже завдання:** використання студентами категоріально – понятійного апарату партіології, застосовуючи його до аналізу партійної системи України; отримання навичок виявлення закономірності формування та розвитку партійної системи; визначення вузлових моментів історії партіоми України; вивчення практики типологізації політичних партій та рухів на прикладі України; формування вміння визначення функціональної ролі партійних структур в процесі політичної соціалізації; визначення особливостей політичного управління в умовах трансформації монопартійної системи в формат атомістичної багатопартійної; вивчення процесу інституалізації партії, формування системних характеристик структури партій та аналіз їх ідеологічних принципів; Знайомство з особливостями правового регулювання і функціонування політичних партій в Україні.

Очікувані результати РН01. Розуміти предмет дисципліни «Теорія політичних партій та партійних систем», **етичні та правові засади професійної діяльності в контексті сприяння розвитку ефективного державного управління та місцевого самоврядування; РН03.** Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності; **РН04.** Мати навички професійної комунікації; **РН08.** Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки; **РН10.** Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. **РН11.** Застосовувати теоретико-методологічний інструментарій прикладної партіології, що досліджує взаємодію територіальних рівнів державного управління та місцевого самоврядування, у фаховій діяльності; **РН12.** Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, органів влади та урядування, поведінку суб'єктів відносин; **РН13.** Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському рівні.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен знати: об'єкт, предмет вивчення дисципліни та методологію, яка використовується в політичній науці для вивчення політичних партій і партійних систем; історію становлення та основні етапи розвитку партійної системи України; причини трансформації сучасної моделі партійно-політичної системи України; організаційну структуру та інституційні механізми функціонування системи партій в політичному просторі в Україні; політико-правові механізми регулювання діяльності політичних партій в Україні (фінансова, електоральна та парламентська діяльність, тощо); тенденції розвитку партійно-політичної системи в Україні з огляду на стратегію інтеграції в ЄС. **Студент повинен вміти:** застосовувати методологію дослідження політичних партій для аналізу партійної системи України; розуміти проблеми розвитку сучасних політичних партій та партійних систем; визначати рейтинги політичних партій за визначеними критеріями; готувати повідомлення, виступи, наукові статті та презентувати власні аналітичні розробки на партіологічну проблематику; давати критичну

оцінку діяльності політичних партій в сучасному політичному соціумі в Україні; консультувати суспільно-громадських діячів з питань щодо утворення та діяльності політичних партій

ОПИС КУРСУ

Форми навчання:	1) лекційні заняття (18 год.); 2) практичні заняття (18 год.); 3) організована самостійна робота студентів (54 годин). Самостійна робота включає: [1] – підготовку до практичних занять; [2] – опрацювання лекційного матеріалу; складання аналітичних схем; [3] – самостійне опрацювання літератури та джерел; підготовка конспекту за питаннями самостійної роботи; [4] – виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (підготовка доповіді; реферату; презентації). 4) індивідуальні консультації.
Методи навчання	1) словесний та наочний (публічні доповіді та демонстрація презентацій); 2) практичний (виконання практичних завдань; робота із веб-сайтами організацій; підготовка і здійснення доповідей перед аудиторією; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації; тестові вправи); 3) інтерактивний (колективне та індивідуальне опрацювання завдань під час лекційних, практичних занять з використанням дискурсивних практик, виконання ІНДЗ, презентація ІНДЗ та інших результатів сам. роботи).

Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Партійної система в Україні: чинники формування та характерні риси.

ТЕМА 1 Предмет, структура курсу. Етапи історичного розвитку політичних партій України. Еволюція суспільно-політичних рухів в просторі території сучасної України. Етапи партогенезу. Протопартії. Політичні партії і рухи ХІХ - ХХ столітті. Масові соціал-демократичні партії. Класові партії. Елітарні партії. Участь політичних партій у розбудові національної доктрини. Системні та антисистемні партії. Партійна опозиція та еволюція її статусу. Особливості взаємодії державних структур та політичних партій. Особливості сучасного етапу в розвитку політичних партій в Україні. Сучасний стан партійного будівництва в Україні.

ТЕМА 2. Партологічні дослідження в Україні. Формування української партології. Наукові підходи до розуміння поняття «партія», «політичний простір», «групи тиску», «опозиція» та інші. Трансформація теоретико-методологічних підходів в ХХ та ХХІ столітті. Партії як елемент громадського суспільства і як елемент політичної системи. Дослідження розвитку партійних систем в посткомуністичних країнах ЄС. Осмислення процесу становлення багатопартійності в Україні. Політизація лобістських структур.

ТЕМА 3. Партійно-політичні розколи. Електоральне поле України.

Типологія політичних партій в Україні за класифікаціями Дж. Сарторі, М.Дюверже, Ж.Блондлея, С. Айзенштадт, С. Коена, Г. Алмонда, С. Верби. Характер кліважуваття простору України за методологією С.Роккана та І.Валерстайна. Електоральна поведінка в моделі С.Ліпсета та С.Роккана. Моделювання політичної поведінки. Консервація партійно-політичних розколів в Україні. Електоральні карти України. Фантомні простори як маркування сталих політичних уподобань в регіональному вимірі.

ТЕМА 4. Класифікація партій в Україні. Поняття «партія», «група тиску», «лобістська група». Класифікація політичних партій в Україні за критеріями: кількісний,

структурний, владний, ідеологічний та інші. Складні структуровані партійні утворення. Масові та елітарні партії. Ідеологічні та популістські партії. Сучасні ідеологічні платформи партій в Україні. Нові Ліві політичні рухи – ідеологія, сучасні рухи. Нові праві політичні рухи – ідеологія, сучасні рухи. Популістські партії. Національні рухи. Міжпартійні відносини. Моделі і типи об'єднання політичних партій. Партійна ієрархія і небезпека олігархізації партійного керівництва. Парламентське та урядове поля партійної системи.

ТЕМА 5. Партійна система України: характеристика та динаміка розвитку. Інтерпретація критеріїв партійно-політичної системи в авторських підходах. Динаміка кількісних та якісних характеристик системи. Структура партійної системи. Фактори формування партійної системи: фактор історичних особливостей розвитку держави, фактор політичного режиму, фактор електоральної системи. Елементи системи та їх ієрархія. Типологія багатопартійних систем. Атомістична модель багатопартійності. Біпартійна «гнучка» модель із третьою малою партією. Чинники стабілізації партійно-політичної системи. Системний аналіз в партіології. Соціальне, електоральне, політичне, економічне поле партійної системи. Системні характеристики відносин між: партіями, партіями та суспільними організаціями, партіями та державою, партіями і громадянським суспільством. Міжнародні зв'язки партій та партійного апарату.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

Функціонування партійно-політичної системи в Україні

ТЕМА 6. Правова інституціоналізація політичних партій в Україні. Партійне право. Фінансування партій. Правова регуляція діяльності політичних партій. Юридичне поняття партії. Законодавство України про політичні партії. Закон України «Про політичні партії в Україні». [Закон України «Про вибори народних депутатів України»](#). Регламент Верховної Ради України. Закон України «Про вибори Президента України», Закон України «Про Центральну виборчу комісію». Процедура реєстрації партії в Україні. Поняття правового статусу політичної партії та його структура. Регламентація ідеології і програм політичних партій. Принципи взаємодії партій та держави. Загальнонаціональний статус партій в Україні. Політичні партії і їх взаємодія з інститутами політичної системи.

Фінансування політичних партій та виборчих компаній в Україні. Законодавство про фінанси політичних партій. Джерела, з яких формуються фінансові можливості партій в Україні. Підприємницька діяльність партій. Шляхи регулювання фінансування політичної діяльності. Заборони та обмеження витрат. Фінансова звітність. Державне фінансування. Місце політичних партій у Верховній Раді України. Парламентські партії. Опозиційні партії. Системні партії. Антисистемні партії. Регламентація взаємин депутата з партійною фракцією. Регламентація взаємин політичних партій та уряду.

ТЕМА 7. Політичні партії та виборчий процес. Регламентація парламентської діяльності партій в Україні. Виборча компанія. Регламентація участі політичних партій у виборчому процесі. Виборчий округ. Виборчий процес. Технології впливу на результати виборів. Джеримендерінг. Політична реклама. Політична мобілізація. Суб'єкти виборчого процесу: партії, коаліції, блоки, неполітичні суспільні об'єднання, виборці. Партійні квоти. Партійне представництво. Прохідний бар'єр.

Регламентація парламентської діяльності політичних партій. Положення про депутатські групи, регламенти Верховної Ради України. Організаційні моменти регламентації: умови утворення парламентської фракції; правовий статус; статус опозиції; забезпечення роботи фракцій; відносини політичних партій і депутатів.

ТЕМА 8. Символізація партійно-політичного простору. Символізація і стереотипізація: природа процесу. Символічне кодування в політичному менеджменті. Політична символіка та її природа. Подвійне кодування політичного символу. Семіотичний аналіз в політології. Політична реклама та її функції. Типологія політичної реклами.

ТЕМА 9. Реформування партійно-політичної системи в Україні.

Проблема кількісного перевантаження системи. Механізми стабілізації системи. Приклади стабілізації за С.Рокканом, Дж.Сарторі, М.Дюверже. Уникнення партіями електоральних змагань. Представництво малих партій. Критерії партійних структур. Адаптація партійно системи України до політичної системи ЄС.

Перелік основної рекомендованої літератури

1. Авксентьев А. Сучасна теорія голосування в контексті українських електоральних трансформацій. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01. – теорія та історія політичної науки. Харків, 2017. 274 с
2. Богашева Н. Відносини держави і політичних партій в Україні: конституційно-правові аспекти. Київ: Логос, 2012. 446 с.
3. Бойко О. Україна в 1985 – 1991 рр.: основні тенденції суспільно- політичного розвитку: Монографія. К.: ІПіЦЕНД, 2002. 306 с.
4. Кармазіна М. Політичні партії в Україні. 2014–2017 рр. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2018. 168 с
5. Кириченко В. М. Політичні системи світу. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 218 с.
6. Кресіна І. Політико-правові засади трансформації партійної системи України. К.: Логос, 2016. 510 с.
7. Обушний М.І., Примуш М.В., Шведа Ю.Р. Патологія: Навчальний посібник К: Арістей, 2017. 432 с.
8. Примуш М.В. Політичні партії: історія та теорія: Навчальний посібник. К., 2008. 416 с.
9. Романюк А. С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи: Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 391 с.
10. Романюк А. С., Литвин В. С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 548 с.
11. Фінансування політичних партій та виборчих компаній. Довідник з фінансування політичної діяльності. МІДПВП (International IDEA) Переклад: Strategic Agenda.. 2014. 243 с. UR: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/funding-of-political-parties-and-election-campaigns-UK.pdf>
12. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем: Навч. посібник.- Львів: Тріада плюс, 2004. – 528 с.

Оцінювання

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів вищої освіти в обговоренні проблемних питань	від 0 до 3
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем, підготовка доповідей та демонстрація презентації	від 0 до 5
Періодичний контроль:	
Контрольна робота за змістовими модулями у формі тестування	від 0 до 15

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; не виступає, не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.

проблемних питань	1 бал	Здобувач бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; демонструє пасивну роботу, не виконує самостійної роботи; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; відсутні навички публічної презентації самостійної роботи.
	2 бали	Здобувач бере участь у практичному занятті; приймає участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати власне ставлення до проблеми; висловлює міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал самостійної підготовки.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем; доповідь та демонстрація презентації	0 балів	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	2 бал	Доповідь та презентація виконані самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки (або вони взагалі відсутні), тема не розкрита, робота не відповідає вимогам.
	3 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	4 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз достатній, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, висновки самостійні, тема розкрита.
	5 балів	Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку - самостійні ґрунтовні судження, містить посилання на актуальні джерела, які відповідно оформлені.
Контрольна робота	0 балів	Відповідь на запитання неправильна.
	15 балів	В контрольній роботі за кожним змістовним модулем – по 20 питань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 бал. Всього -10 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
		Зараховано
90 – 100	A	

85 – 89	B	
75 – 84	C	
70 – 74	D	
60 – 69	E	
35 – 59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль	Сума балів	
	Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2				бали	іспит 20	
Теми	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9			
Практичні	3	3	3+ 3/3	3+ 6	3+ 6	3	3+ 6	3	3+ 9	60		
Контр. роботи	10 балів					10 балів				20		
	43					37				80	20	100

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ.

форми	методи контролю	строки виконання завдань
Підготовка доповіді	Публічна доповідь	Студент виконує передбачену самостійну роботу за кожною темою практичного заняття, формує конспект виконання самостійної роботи, демонструє наявність конспекту з виконаними завданнями на практичних заняттях (поточний контроль). Студент обирає ІНДЗ (індивідуального науково-дослідного завдання), актуального для конкретного практичного заняття, готує доповідь та мультимедійну презентацію за цією темою на конкретну дату практичного аудиторного заняття. Студент отримує консультацію викладача.
Підготовка мультимедійної презентації	Аудиторна демонстрація презентації	
Складання реферату	реферат	
Аналіз рекомендованої літератури, формування конспекту виконання самостійної роботи	конспект	

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання заліку можливе із дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача до декана.
Політика щодо академічної доброчесності:	Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, згідно Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І. І. Мечникова URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf . У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. Викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

<p><i>Політика щодо відвідування та запізнь:</i></p>	<p>Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбуватись дистанційно в онлайн формі за графіком, погодженим із викладачем. У разі відсутності здобувача вищої освіти на практичному занятті, він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в позааудиторний час (час консультацій викладача) або відпрацювати це заняття шляхом написання реферату на тему, погоджену з викладачем. Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах.</p>
<p><i>Мобільні пристрої</i></p>	<p>Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.</p>
<p><i>Поведінка в аудиторії:</i></p>	<p>Здобувачі беруть активну участь у заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних занять. Виконують навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.</p>